

ODTÜ-ÖTK DENEYİMİ YÖK ve ONUN ÖTK'ları

İHSAN SEDDAR KAYNAR

ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Öğrencisi

KEMAL ÖZDİL

Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Öğrencisi

EMRAH AYDIN

Pamukkale Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Öğrencisi

UĞUR ATEŞ KOÇ

Çukurova Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Öğrencisi

GİRİŞ

Toplumun her kesiminin bugün eleştirir hale geldiği YÖK zihniyeti ve bu kurumun üniversitelerde hayata geçirdiği antidemokratik uygulamalar; bilimsel, akademik çalışmaların nasıl tam anlamıyla özgürce gerçekleştirilebileceği, özerk-demokratik bir üniversitenin nasıl olabileceği, -hatta ne olduğu- konusunda herkesi bir araya sürüklemektedir. YÖK'ün eleştirildiği her ortamda basitçe ortaya atılan sloganlaşmış bir “özerk-demokratik üniversite” söyleminin nasıl bir şey olduğu- olması gerektiği konusunu üzerine, alternatifin ortaya konulabilmesi açısından somut çözümlerin üretilebildiği tartışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanında geçmişte yürütülen öğrenci gençlik mücadelelerinin incelenmesi, varolan kazanım ve deneyimlerden dersler çıkararak, bugünün koşullarında “nasıl bir üniversite?, nasıl bir eğitim?” sorularının yanıtlarını daha kolay bulunabilir.

Bugün üniversitelerde hakim olan ezberci, bilimsellikten alabildiğine uzak, sadece meslek edindirmeye yönelik “meslek yüksekokulu” mantıklı eğitim sistemimiz diplomalı işsiz sıfatı vermekten başka bir işleve sahip olmayışıyla, öğrencileri top-

lumdan soyutlayıp kampüslere hapseden görüntüsüyle bizleri insan olarak hayata hazırlayamayacak kadar çağdışı kalmıştır. Bizleri sınavlara yönelik ayaklı kütüphane haline getiren ama sınav sonrası unutulmaya mahkum ezberlenen bilgilerle; lise sonrası bir lise pratiği sunması da sahip olduğu bir diğer olumsuzluktur.

Sözümüzün, fikrimizin ve kararımızın alınmadığı bir ortamda salt bedenen bulunmayı “yaşamak” olarak görmüyoruz.. “Yurtlarında suların akmadığı zaman stadın çimlerini sulayan zihniyetle bir sorunumuz varken, çözümlerini yöneticilerle paylaşamıyorken, susuzluğun, sessizliğini bozamıyor; aksine suskunluğunu suluyorsa”; bu türden bir yaşama evet dememeliyiz.

“Halkın onayı alınıp, onun düşüncesi ve desteği sağlanan işler mutlak başarıya ulaşmıştır. Halk, kendi kararına sahip çıkmış ve onun bir an önce yerine getirilmesi için çaba harcamıştır. Ve başarmıştır... Halkın haberdar olmadığı işlerden kendine faydası dahi olsa, o işten haberdar edilmediği için ve düşüncesi sorulmadığından dolayı yardımcı olma ihtiyacını duymamıştır ve de olmamıştır.” (Fatsa Eski Belediye Başkanı Fikri Sönmez)

Yanlış yaşam doğru yaşanmaz (Adorno). Doğru olan ve bizim “evet” diyeceğimiz yaşam, “halkın kendi iktidarında, sözümüzü söyleyebildiğimiz ve karar mekanizmalarına sonuna kadar dahil olabildiğimiz” bir yaşamdır.

ODTÜ-ÖTK DENEYİMİ: “BİR DEMOKRASİ OKULUYDU”

Ocak 1976’dan 12 Eylül 1980’e kadar süren Öğrenci Temsilcileri Konseyi (ÖTK), Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin öğrencilerinin çağdaş ve demokratik üniversite anlayışı içerisinde atmış olduğu önemli bir adımdı.

Ülkenin dört bir yanından üniversiteye gelmiş olan öğrenciler, fikir özgürlüğüne ve toplumsal dayanışmaya örnek düzeyde genç bir toplum kesimini oluşturmaktaydı. Öğrenciler, her akademik yılda aralarından seçtikleri temsilcilerden oluşan ÖTK etrafında güçlü bir demokratik birlik oluşturmuşlardı. Öğrenciler, yönetimin çeşitli kademelerinde temsil edilerek yönetim deneyimi kazanırlarken, bir yandan da yapıcı önerileri ile, dinamik üniversite yaşamına etkin bir şekilde katılmaktaydılar. Ders müfredatını üniversitenin tüm bileşenlerinin içinde olduğu bir kolektif hazırlıyordu. Diğer ülkelerdeki müfredatlar özenle inceleniyor, ulaşılan bilgilerle ülke şartları da göz önünde bulundurularak her bölümün işleme gereken dersler ve bunların işleneceği kitaplar bizzat ODTÜ’nün kendisi tarafından hazırlanıyordu. ÖTK sahip olduğu özellikleri demokratik katılımı ve temsiliyet açısından ODTÜ içinde ayrı bir okuldu; bir demokrasi okuluydu.

ÖTK, ardından geçen 20 seneye rağmen bizlere bıraktığı deneyim henüz tam olarak değerlendirilememiş ve bıraktığı miras tarihin tozlu sayfalarında sadece bir övünç kaynağı olarak yer tutmuştur. Demokratik ve katılımcı bir yönetim ihtiyacımıza cevap verecek olan bir yapılanma için, bu tarihsel mirası değerlendirmemek yapılacak en büyük hata olur.

TARİHSEL BİR DENEYİM OLARAK ODTÜ-ÖTK

Bulunduğu politik-kültürel alanın bütünlüklü bir eleştirisini yaparken, alternatiflerini sunan bir programa ihtiyaç vardır. Bu program ancak gerçek hayatın somut tahlili üzerinde şekillenebilir. Özgürlüğümüzü, yitirdiğimiz yerde aramak zorundayız. Bu da yaşamın burada ve şimdi dönüştürülmesini gerektirir. HİÇBİR ŞEY, SOYUT BİR GELECEĞE ERTELENEMEZ! Bizim, bu soyut geleceğe karşı alternatifimiz, tartışarak var edip yaşamımızda somutlaştıracığımız; hiç de ütöpik olmayan, çabamıza, inadımıza, umudumuza bakan gerçeğin ta kendisidir. Başka bir yaşam vardır! Ve bu da bizim ellerimizde, ona sahip çıkan ellerde şekillenecektir.

Söz, yetki, karar mekanizmalarında yer alabilme olanağı sağlaması, bu anlamda özerk demokratik üniversite modeli olarak büyük bir deneyim zenginliği taşıması bakımından şimdi ODTÜ-ÖTK'nın nasıl bir yapı olduğunu, öğrencilerin okul yönetiminde demokratik haklarını nasıl kullanabildiğini anlatmaya çalışacağız:

ODTÜ ÖTK'nın kuruluşu okul yönetimiyle öğrencilerin diyalog kurma gereğinin açıkça ortaya çıktığı 1975 sonbaharına rastlar (1975 nisan ayında başlayan ve altı ay süren boykotun en önemli kazanımı). İki yıl sonra ise edinilen deneyimlerin ve görev yapan temsilcilerin önerileri gözönüne alınarak yeni bir ÖTK yönetmeliği hazırlandı. ODTÜ mütevelli heyetinin 24 Haziran 1978 tarihinde almış olduğu bir kararla bu yönetmelik taslağı, bir rektörlük yönergesi olarak yürürlüğe konmuştur.

Yönergenin giriş bölümünde Öğrenci Temsilcileri Konseyi (ODTÜ-ÖTK), ODTÜ öğrencilerini temsil eden en yetkili kuruluştur denilmekte ve ÖTK'nın ODTÜ öğrencilerinin akademik, ekonomik, toplumsal, kültürel sorunlarıyla ilgileneceği belirtilmektedir. ÖTK'nın temelini doğrudan doğruya bütün üniversite öğrencileri tarafından seçilen ve dokuz öğrenciden oluşan bir yürütme kurulu oluşturur. Yürütme kurulu, ODTÜ-ÖTK'nın en yetkili karar alma ve yürütme organıdır. Üniversite yönetimiyle ilişkileri ODTÜ-ÖTK adına yürütme kurulu sağlar.

ODTÜ'nün temel akademik birimleri olan bölümler düzeyinde ilişkileri sağlamak üzere birer bölüm temsilcisi, doğrudan doğruya ilgili bölümün öğrencileri tarafın-

dan seçilmektedir. Öğrenci yurtlarının üniversite yaşamında çok önemli bir yeri olduğu göz önüne alınarak, her yurt için bir yurt temsilcisi ve tüm ODTÜ yurtlarını temsilen bir yurtlar temsilcisi seçilmektedir. Yurtlar temsilcisi, yurt temsilcilerinin yaptıkları toplantılara başkanlık etmekte ve yürütme kurulu ile eşgüdüm içinde çalışmayı sağlamaktadır.

ODTÜ-ÖTK'nin en geniş danışma organı olan Temsilciler Meclisi, doğrudan doğruya öğrencilerin seçtikleri sınıf temsilcileri ile yukarıda değindiğimiz bölüm ve yurt temsilcilerinden oluşmaktadır. Ayrıca yürütme kurulu üyeleri de Temsilciler Meclisi'ne üye durumundadırlar. Öğrenci Temsilciler Konseyi seçimleri öğretim üyeleri ve öğrenciler tarafından denetlenmektedir. ODTÜ'ye kayıtlı tüm öğrenciler seçmen ve aday olabilmektedir.

ÖTK yönergesi gereğince, 2 yürütme kurulu üyesi üniversitenin en üst düzeyde akademik organı olan üniversite konseyine, bölüm temsilcileri ise ilgili bölüm ve fakülte kurullarına öğrencileri temsilen katılmaktadırlar. Öğrenciler ayrıca, disiplin kurulu, burs ve yardım komitesi, yurtlar yönetim kurulu, ODTÜ spor klübü gibi öğrencilerle ilgili tüm komite ve komisyonlarda, Temsilciler Meclisinin kendi içinde seçtiği üyelerle temsil edilmektedirler.

ODTÜ ile ilgili, günlük ihtiyaçlardan tutun da akademik sorunlara kadar, alınacak bütün kararlarda, yukarıda belirttiğimiz mekanizmalar sayesinde tüm ODTÜ öğrencilerinin görüş belirtmeleri, bu konularda yetki sahibi olabilmeleri sağlanmıştır. Böylece ODTÜ'deki her bireyin kendi yaşamı hakkında söz sahibi olabilmesi yine her bireyin biraraya gelerek verdiği mücadele sayesinde başarılı, demokratik bir üniversitenin sahip olması gereken unsurlar tek tek yaratılmıştır.

BUGÜNKÜ ÖTK'LAR

ÖTK ismi ilk defa 1976'da ODTÜ'de kullanılmış, okullarda kullanılan diğer öğrenci öz örgütlenmelerine deyim yerindeyse "isim babalığı" yapmıştır. Bugün YÖK'ün dayattığı "ben ne dersem o olur" anlayışıyla yönettiği üniversitelerde mantar gibi patlayan ÖTK'larla, yukarıda anlatmaya çalıştığımız ODTÜ-ÖTK'nin (1976-1980) isim aynılığından başka hiçbir aynılıkları yoktur.

"... bu temsilcileri (hazırlık öğrenci temsilcileri), öğrencilerle ilgili konuların görüşüldüğü Bölüm Kuruluna oy hakkı olmaksızın katılmaları için davet edebilir."
(madde 29)

“... ilgili birim yöneticisinin daveti üzerine öğrencileri temsilen oy hakkı olmaksızın katılır. Öğrencilerle ilgili konuların bitiminde toplantıdan ayrılır. “ (madde 31)

YÖK'ün önerdiği Öğrenci Temsilcileri Konseyleri'nin yapısında “ÖTK Başkanı üniversite senatosu toplantısına katılabilir, ancak oy ve söz hakkına sahip değildir. Öğrenci temsilcileri istenildiği anda toplantılardan çıkarılabilir. (madde 31).

Bugünkü ÖTK'lar, üniversitenin tüm Fakülte Öğrenci Temsilcilerinin oluşturduğu bir kuruldur. Kampus üniversitelerinde yer alan yurtlarla ilgili hiçbir düzenleme içermiyor. Oysa ideal bir temsilcilik sisteminde yurtlarda okulun birer fakültesi gibi değerlendirilip, temsilcileri olmalıdır.

“Üniversite Öğrenci Konseyinin ihtiyaçları için gerekli bütçe Üniversite Yönetim Kurulunca belirlenir” (madde 37). Bu madde yönergenin en ilginç maddesidir, çünkü: ÖTK hangi paraya sahip olacağına kendisi karar veremeyecek, çalışma raporunu elindeki hayali paraya göre şekillendirecektir. ÖTK'dan, ailesinden harçlık alan çocuklar gibi yaşamına devam etmesi bekleniyor. ÖTK'ların okullarda hayata dair birşeyler yapabilmesi için, ekonomik bağımsızlıkları olmalıdır.

“ÖTK seçildiği dönemde yaptıklarını veya yapamadıklarını (yapmayı planladıklarını) anlatan çalışma raporunu Rektörlük Makamına sunmakla yükümlüdür” (madde 36). Var olması gereken şeffaflık ilkesi yine ortalarda yok. Böyle bir çalışma raporu neden öğrencilerin eline geçmesin ki? Yanıtı basit; okullarda birer süs olarak kurulan bugünkü ÖTK'lar, yine onu birer süs olarak gösteren makama karşı sorumlu oluyor.

“Temsilci adayı olmak isteyen öğrencilerin belli bir not ortalamasına sahip olması ve hiç soruşturma geçirmemiş olması gerekmektedir. Bu şartlara uymayan adaylar seçilme hakkına sahip değildir” (madde 15). Oysa okulda kaydı olan herkes seçme ve seçilme hakkına sahip olmalıdır.

İşte demokrasi ve katılımcılıktan bihaber YÖK'ün ÖTK'sı !!!

12 EYLÜL'ÜN İCADI YÖK ve ONUN ÖTK'LARI

Bugün okuduğumuz okulların demokratik bir yönetim anlayışıyla yönetilmesini ve bunun için de öğrencilerin (sadece önceden belirlenmiş not ortalamasının üzeri olanlar ve soruşturma geçirmemiş olanlar değil) de katılımına sonuna kadar açık söz, yetki, karar mekanizmaları istiyoruz. YÖK'ün göstermelik ya da süslük ÖTK'ları değil, 1976-1980 yılları arasında binlerce ODTÜ'lünün sahiplendiği; söz, yetki ve

karar mekanizmalarına katılabildiği yaşanmış” bir örnek olarak 1976-1980 ODTÜ-ÖTK’sı gerçek bir temsilcilik kurumudur.

Elbetteki üniversitelere YÖK gibi bir sistemi getirip yerleştiren 12 Eylül Askeri Cuntasının; 1976 da kurulan ODTÜ-ÖTK’sının sona eriş nedeni olduğunu tekrar hatırlatmamız gerekiyor; YÖK’ün de 12 Eylül Askeri Cuntasının bir sonucu olduğunu da! Ve bugünkü ÖTK’larında YÖK’ün ya da 12 Eylül Askeri Cuntasının mantığının bir sonucu olduğunu...

12 Eylül Askeri Cuntasının ilk icatlarından biri üniversiteleri bir cendereye sokmak oldu. Cunta birçok kez doğrudan ya da dolaylı olarak anarşi ve terörün baş sorumlusu olarak suçladığı üniversite gençliğini; bütünüyle denetim altında tutabilmek ve bu durumun sürekliliğini sağlayabilmek için arayış içindeydi. Bu doğrultuda atılan ilk adımlar, askeri kışla mantığını üniversitelerde kurumsallaştırma çabaları oldu; ancak bu girişimleri bir düzene sokarak üniversitelerin bütününe kapsayacak bir tarzda örgütlendirmek gerekiyordu. Bu ihtiyacı karşılamak için gerekli olan kanun, 6 Kasım 1981’de hizmete sokuldu; Yüksek Öğretim Kanunu (YÖK). Elbette yanlıştan örnek olmaz ama dünyanın hiçbir yerinde “devletin silahlı güçleri” tarafından oluşturulmuş yüksek öğretim kanunları ve kurumları yok; isteyen araştırabilir...

6 Kasım 1981’de, 12 Eylül rejiminin bir uzantısı olarak kurulan YÖK, sadece üniversitelerde değil bütün eğitim kurumları üzerinde derin tahribatlara sebep olmuştur. Kuruluşuyla beraber üniversitelerde mevcut bilimsel ve demokrasi kırıntılarını tamamen yok etmiş, bir çok öğretim üyesini ve kamu çalışanlarını çıkardığı 1402 sayılı yasayla üniversite dışına iterken, yerlerini gerici ve faşist kadrolarla doldurmuştur.

Kurulduğundan bu yana yaptığı tüm icraatlarla üniversiteleri bilim üreten yerler olmaktan çıkarıp sermayeye gelir ve bilgi sağlayan şirketlere çevirmiştir. Mevcut duruma karşı olanlar ise açılan soruşturmalarda üniversitede yargıç rolünü üstlenen hocalarca yargılanıp, birçok baskıyla karşı karşıya kalmışlardır.

Tüm ülkeyi olduğu gibi eğitim sistemini de derinden etkileyen 12 Eylül süreci, 20 yılda üniversiteleri YÖK’le ablukaya almaya çalışırken, liselerde her yıl değiştirdiği üniversite giriş sınav sistemi (ÖSS, ÖYS), disiplin yönetmelikleri, AOBP uygulaması, özel ders ve dersane sistemiyle, temel insan hakkı olan eğitimi, sadece parası olanın yararlanabileceği bir ayrıcalığa çevirmiştir. Gerici, şoven ve ırkçı eğitim politikalarıyla ilkokuldan yüksek öğrenime kadar her aşamasında bireyleri biraz daha kendi karanlığına sürükleyen iktidarlar, her aşamada milyonlarca genci eğitim

sürecinin dışına iterek, sigortasız, güvencesiz çalışmaya mahkum ederken; hasbel kader eğitim sürecini tamamlayanları ise yeni dünya düzeninin bir savunucusu olarak piyasaya sunmaktadır.

12 Eylül, üniversiteleri sermayeye bilgi pazarlayan kurumlara çeviren YÖK demektir. YÖK, liseleri kışlaya çeviren disiplin yönetmelikleri demektir. YÖK, her yıl velilerin sırtına daha da ağırlaşarak binen harçlar, kayıt paraları, defter-kitap parası, eğitim faturası demektir. 12 Eylül ve YÖK, okuyamadığı için sokaklarda “selpak” satmak zorunda bırakılan, atölyelerde sigortasız çalışan çocuklar demektir.

12 Eylül rejimiyle hesaplaşmadan, okullarımızda özelleştirmelere karşı olmadan, har(a)çlara ve katkı paylarına karşı mücadele etmeden yapılan YÖK karşıtlığı göstermeliktir. YÖK’le hesaplaşmak; paralı eğitime, açlığa, yoksulluğa, savaşa ve baskılara karşı tüm dünyada barış ve adaleti, özgür demokratik bir ülkeyi, parasız bilimsel demokratik eğitimi savunmak demektir.

Eşit, özgür, demokratik bir gelecek için...

EŞİT, ÖZGÜR, DEMOKRATİK BİR GELECEK İÇİN NE İSTİYORUZ? YA DA NELER İSTENE BİLİR?

- Herkes için her düzeyde parasız, eşit ve bilimsel eğitim olanaklarının sağlanması, bu kapsamda eğitime bütçeden ayrılan payın arttırılması, eğitim olanaklarından eşit biçimde yararlanamayanlar için burs, teşvik ve lehte ayrımcılık politikaları uygulanması, üniversitelerde harçların, ilk ve orta öğrenimde katkı paylarının kaldırılması,
- Özel okullara ve vakıf üniversitelerine bütçeden pay ayrılmasına, teşvik ve öncelik politikalarına son verilmesi; eğitimin dershaneler de dahil olmak üzere bir kâr kapısı olmasının engellenmesi,
- Herkese anadilinde eğitim imkanının sağlanması, şoven ve ırkçı eğitime son verilmesi,
- Müfredattaki ırkçı, cinsiyetçi, militarist, gerici unsurların ayıklanması,
- Hangi yaşta hangi bilginin verileceği, öğretim yöntemleri, öğrenme modelleri, müfredat, ders kitapları ve öğretmen yetiştirme konularında politika oluşturmak üzere; öğretmen, eğitimci, öğrenci, psikolog, veli, ilgili sendika ve kitle örgütlerinin temsilcilerinden oluşan eğitim konseylerinin oluşturulması ve temel eğitim politikalarının bu konseylerce belirlenmesi,

- Okullar ve üniversitelerin demokrasi kültürünün kazanıldığı, yerleştiği ve geliştiği kurumlar haline gelmesi; eğitim kurumlarında sendika, dernek, birlik vb. oluşumların özgürce örgütlenmesinin önündeki engellerin kaldırılması, bunların karar mekanizmalarında etkin kılınması, çalışanların denetiminin bir aracı olarak yaygınlaşması,
- Eğitimde fırsat eşitsizliğini meşrulaştıran, öğrencilerin kendilerini deyim yerinde ise yarış atı gibi hissetmesine neden olan, AOBP ve mevcut üniversite sınav sisteminin kaldırılması, insanın kendini geliştirme hakkının bir parçası olarak herkese, örgün ve yaygın öğretimde üniversite eğitimi imkanının tanınması,
- YÖK'ün tasfiye edilmesi, üniversite sisteminin planlama ve koordinasyonunun seçilmiş üniversite temsilcilerinden oluşan bir kurula bırakılması,
- Üniversitelerin akademik, yönetsel ve mali özerkliğe kavuşturulması,
- Üniversitenin tüm yönetim organlarında öğretim elemanı, öğrenci, çalışan temsilcilerinin söz ve karar sahibi olması; akademik kararların akademik topluluğun tüm üyelerinin olabildiğince eşit katılımıyla alınması gerekmektedir.